

РЕЦЕНЗИЯ

на **ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД**

на редовния аспирант

ГЕРГАНА СТОЯНОВА ТАШЕВА

на тема

ЛИЧНОСТТА НА ТРЕНЬОРА КАТО ФАКТОР ЗА УСПЕХА В СПОРТА,

за получаване на образователната и научна степен **„ДОКТОР“**

Област на висше образование - **7. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СПОРТ**

Професионално направление – **7.6. СПОРТ**

Докторска програма - **СПОРТНА ПСИХОЛОГИЯ**

Научен ръководител - **Проф. Татяна ЯНЧЕВА, ДН**

Рецензент - Проф. Ю. Мутафова-**ЗАБЕРСКА**

ГЕРГАНА ТАШЕВА представя своя Дисертационен труд по проблемите на изключително важния и актуален за непосредствената практика и теория на спорта проблем - личността на треньора като един от основните, значими и *„очевидни“* двигатели и в развитието на спортиста - начинаещ или напреднал в стремежа за постигане на спортния успех. С богатия си спортно-състезателен опит и компетентност, Докторнтката се е насочила към изследване на един от първостепенните фактори, решаващи изхода на спортния двубой. Като автор днес, до вчера и част от ансамбъла на националния отбор по художествена

гимностика и, с макар краткия си опит на треньор, с Научния Ръководител избира да се посвети на този изключително важен и сериозен проблем.

Защитата днес е логичен, закономерен етап от развитието на докторанта като специалист, достоен възпитаник на Академията. Постигнати са редица интересни емпирични резултати, имащи определен **принос** в редица основни насоки, според оценката на НИР:

Гносеологичният спектър на труда се определя от следните достойнства:

Съдържанието на Доктората е в **оптимален обем** (196 с.), структуриран, според изискванията, в три глави; получените резултати са **богато онагледени** с Приложение, 77 илюстрации (44 фигури, 33 таблици), богата библиографска справка (16 с.) с 226 източника – 60 на кирилица и 166 на латиница.

Уводът актуализира необходимостта от проучване на „диригента“ (по израза на Авторката), отговорен за спортните успехи или неуспех, „търсене“ на актуалните за спорта качества в личността на треньора и на психологични фактори, от които зависи и нивото на спортна подготовка на състезателите.

Първа глава (90 стр.) - Постановка на проблема е основана на **теоретичната постановка** за спецификата на треньорската дейност с проследяване и теоретичен анализ на резултатите, получени от наши и чужди автори - психолози, спортни психолози и педагози, философи, културолози и др. Разкрити са основните характеристики в многопосочните измерения на треньорската активност - на лидер, но и с подкрепящи позиции, с акцент върху конкретни психологични конструкти и тяхното съдържание: *психологически*

капитал, Аз-ефективност, тренировъчна ефективност, локализация на контрола,, емоционална интелигентност. Посочена е тяхната зависимост, в голяма степен, от степента на квалификация, възраст, стаж на треньора, вида спорт и „силата“ на определен спортен клуб. Така анализираният емпиричен материал логично е обобщен в **Хипотетичен модел на изследването.**

Глава Втора (99-106 с.) представя основната **Работна хипотеза**, свързана с четири **частни хипотези**, адекватни на **поставените Цел и задачи**. Заслужава да се подчертае избраният солиден **обект на изследване** - общо 157 треньори от пет вида спорт (художествена гимнастика, лека атлетика, гребане, борба и баскетбол). Респектира подбраният, широк **контингент изследвани** - треньори от 47 спортни клуба в страната, в широк възрастов диапазон, извели спортисти на Международни, Европейски и Световни първенства и Олимпиади.

С **методическото разнообразие** на поредицата от смислово и логично подбраните **тестове** и въпросници е осъществен **интегрален подход** и сближаване на теоретичните концепции у нас и в чужбина относно наличието на пряка връзка *треньор-спортисти* и непосредствения, всекидневен опит, практиката - един сложен, комплексен социално-психологичен, управленски проблем. **Статистическата обработка** на данните включва вариационен, сравнителен, *корелационен и регресионен анализ.*

Глава Трета (107-178 с.) съдържа **приносната значимост** на Труда, отразена многопосочно, както е замислено (вероятно) самото комплексно изследване. Осъществен е задълбочен психологичен, съдържателен, системно-структурен анализ на психологичните конструкти, съдържащи повече от 20 различни

компоненти/айтеми. Тяхната степен на изява (активност), както сочи сравнителният анализ, се доближава до данните, получени от други автори (издирени и коректно посочвани от Автора и в трите Глави) с различията или съвпадения на данните). Тази похвална научна прецизност, добросъвестност на Докторантката проличава при всеки анализ на получените нови стойности, за всеки от конструктите при сравнение един с друг, както и при сравнението им в зависимост от квалификацията, образованието, възрастта, треньорския стаж, вида спорт и спортния клуб - добро познаване и работа с литературата.

Интерпретацията на представените статистически факти предлага една перспектива за бъдещо разширяване на изследването с оглед прилагането на подходящите статистически методи за оценка на данните. Защото, въпреки значителния контингент изследвани лица, получените средни стойности са, бих казала, с незначителни разлики - ясно видимо в оформените графики, с изключение на треньорската ефективност (най-високи стойности); напр., значими разлики има между *Аз-ефективност* и *себепрепятстване* (близо до логиката); взаимни отрицателни корелации са установени между *Локус контрола* и *психологическия капитал*, докато при ЛК и *емоционалната интелигентност* те са едноточни...

Напълно противоположна е картината на ярка корелационна свързаност при *емоционалната интелигентност* и *психологическия капитал*.

След задълбочено изследване на личностните характеристики на треньора Докторантката представя, т.нар., от нея, „**Профил на успешния треньор**“.

Обобщените **Изводи (9) и Препоръки** очертават широката „палитра“ от качества на Успешния треньор и възможностите за разширяване на проблема, както и перспективата за разгръщане на проблема като широкообхватна, неделима от спортната подготовка задача в името на победата в спорта.

Докторантата доказва умение да провежда изследвания, да обработва, осмисля и анализира резултатите; да общува с треньорите при специфичните условия на тренировъчния и състезателен процес.

Авторефератът е изготвен според утвърдените в НСА „Васил Левски“ изисквания. Липсва, обаче, Списъкът на **публикациите**, отразяващи отделни части/етапи от изследвания проблем, както и оценка за приносите - те трябва да бъдат приложени своевременно.

Заклучение: Дисертацията на **ГЕРГАНА СТ. ТАШЕВА** има конкретна научна и практико-приложна стойност, очертаваща едно начало с голямо бъдещо разгръщане на проблема за Успешния треньор. Трудът е според изискванията за докторската степен, Трудът се отличава с оригиналност на научния принос. Оценявам високо научния труд и с убеденост предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят на **ГЕРГАНА СТОЯНОВА ТАШЕВА** образователната и научна степен „**ДОКТОР**“ в професионално направление **7. 6. Спорт**, по докторска програма **Спортна психология**.

10. 12. 2022 г., София

Рецензент:

(Проф. Ю. Мутафова-Заберска)

REVIEW
of THE DISSERTATION WORK
of the full-time graduate student
GERGANA STOYANOVA TASHEVA
on topic
THE PERSONALITY OF THE COACH AS A FACTOR FOR
SUCCESS IN SPORTS,
for obtaining the educational and scientific degree "*DOCTOR*"
Field of higher education - **7. HEALTHCARE AND SPORTS**
Professional direction – **7.6. SPORT**
Doctoral program - **SPORTS PSYCHOLOGY**
Research supervisor - **Prof. Tatyana YANCHEVA, PhD**
Prof. J. Mutafova-ZABERSKA

GERGANA TASHEVA presents her Dissertation work on the problems of an extremely important and topical problem for the immediate practice and theory of sports - the personality of the coach as one of the main, significant and "*obvious*" drivers in the development of the athlete - beginner or advanced - and for the achievement of sports success. With her rich sports-competition experience and competence, she focused on the research of one of the primary factors deciding the outcome of the sports match. As an author today, until yesterday and part of the ensemble of the national team in rhythmic gymnastics and, despite her short experience as a coach, with her Scientific Director, she choose to devote themselves to this extremely important and serious problem.

The defense today is a logical, economical stage in the development of the PhD candidate as a specialist, a worthy graduate of the Academy. The number of

interesting empirical results has been achieved with certain contributions in a number of main directions, according to the NIR assessment:

The epistemological spectrum of the study is determined by the following merits:

The content of the work is in an optimal volume (196 pages), structured according to the requirements in three chapters; the obtained results are richly illustrated with an application, 77 illustrations (44 fig., 33 tabl.); rich bibliographical reference (16 pages) with 226 sources - 60 in Cyrillic and 166 in Latin.

The introduction updates the need for an in-depth study of the "*conductor*" (according to the Author's expression), responsible for sports success or failure, "*searching*" for the qualities relevant to the sport in the personality of the coach and, in addition, psychological factors that also determine the adequate level of sports preparation of competitors.

First chapter (90 pages) - Statement of the problem - we discover the solid theoretical statement of research, with a competent follow-up and theoretical analysis of the results obtained by our and foreign authors - psychologists, sports psychologists and pedagogues, philosophers, culturologists, etc. The main characteristics are revealed in the multidirectional dimensions of coaching activity - of a leader, but also with supporting positions, with an emphasis on specific psychological constructs and their content: psychological capital, self-efficacy, coaching effectiveness, locus of control, emotional intelligence. Their dependence, to a large extent, on the degree of qualification, age, experience of the coach, the type of sport and the "strength" of a certain sports club is indicated. The empirical material thus analyzed is logically summarized in a Hypothetical Model of the study.

Chapter Two (99-106 p.) presents the main Working Hypothesis, connected with four private hypotheses, adequate to the set Aim and tasks. It is worth emphasizing the selected solid object of research - a total of 157 coaches from five types of sports (artistic gymnastics, athletics, rowing, wrestling and basketball). Respects the selected, wide contingent of researched - coaches from 47 sports clubs in the country, in a wide age range, who have led athletes to International, European and World Championships and Olympics.

With the methodological diversity of the series of meaningfully and logically selected tests, an integral approach and convergence of theoretical concepts in our

country and abroad regarding the existence of a direct connection between coaches and athletes and immediate, everyday experience, practice - a complex, complex socio-psychological, managerial issue. Statistical data processing includes variational, comparative, correlation and regression analysis.

Chapter Three (107-178 pp.) contains the contribution significance of the Work, reflected in many ways, as the (probably) complex study itself was intended. An in-depth psychological, substantive, systemic-structural analysis of the psychological constructs containing more than 20 different components/items was carried out. Their degree of manifestation (activity), as indicated by the comparative analysis, approaches the data obtained by other authors (searched and correctly indicated by the Author in all three Chapters) with the differences or coincidences of the data). This commendable scientific precision, conscientiousness of the PhD student is evident in every analysis of the obtained new values, for each of the constructs in comparison with each other, as well as in their comparison depending on qualification, education, age, coaching experience, type of sport and sports club - good knowledge and work with literature.

The interpretation of the presented statistical facts offers a perspective for future expansion of the study with a view to the application of the appropriate statistical methods for data evaluation. Because, despite the significant contingent of individuals studied, the obtained average values are, I would say, with insignificant differences - clearly visible in the formed graphs, with the exception of coaching efficiency (highest values);

What follows is an in-depth study of the personality characteristics of the Ph.D. coach, so-called, by her, " ."

The Summary Conclusions (9) and Recommendations delineate the broad "*palette*" of the quality of the Successful Coach and have the opportunity to expand the problem, as well as the prospect of developing the problem as a wide-ranging, inseparable from sports training task for the sake of winning in sports.

The doctoral student demonstrates the ability to conduct research, process, interpret and analyze the results; to communicate with the coaches under the specific conditions of the training and competition process.

The abstract was prepared according to the requirements approved by the "*Vasil Levski*" **National Academy** of Sciences. Missing, however, is the List of publications

reflecting individual parts/stages of the researched problem, as well as an assessment of the contributions - these should be implemented in a timely manner.

Conclusion:

The dissertation of **GERGANA TASHEVA** has concrete scientific and practical value, delineating a beginning with a great future unfolding of the problem of the Success Coach. The work is according to the requirements for the PhD degree, it is distinguished by the originality of the scientific contribution. I highly appreciate the scientific work and with conviction I propose to the respected members of the Scientific Jury to award **GERGANA STOYANOVA TASHEVA** the educational and scientific degree "**DOCTOR**" in professional direction 7. 6. *Sport*, on the Doctoral program *Sports Psychology*.

10. 12. 2022, Sofia

Reviewer:

(Prof. J. Mutafova-Zaberska)